

УДК 378+377.35+78.07+785.6+7.071

DOI <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2025-46-20>**Еліна Костянтинівна Економова**

ORCID: 0009-0006-1109-0840

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри загального та спеціалізованого фортепіано
Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової
elinaekonomidis@gmail.com

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ІНДИВІДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ» ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА В КОНТЕКСТІ КОНЦЕРТНО-КАМЕРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СПІВАКІВ

Мета роботи – дослідження проблеми формування у співаків індивідуального стилю концертно-камерної діяльності, аналіз проблеми саморегуляції у виконавській діяльності та визначення сутності поняття «індивідуальний стиль концертно-камерної діяльності співака» і його функцій. **Методологія дослідження** спирається на теоретико-методологічний аналіз, системно-діяльнісний підхід, принципи розвитку, вольової регуляції, герменевтики та інтегративно-диференційований підхід, що дозволяє всебічно вивчити структуру та функції індивідуального стилю. **Наукова новизна** полягає у визначенні й обґрунтуванні сутності поняття «індивідуальний стиль концертно-камерної діяльності співака», уточненні структури індивідуального стилю та функцій саморегуляції співаків у процесі виконання музичного твору. **Висновки.** Індивідуальний стиль концертно-камерної діяльності співака розглядається як неповторний прояв творчої індивідуальності через систему засобів і прийомів розв'язання виконавських завдань і саморегуляції психофізіологічних станів, обумовлену індивідуально-психологічними особливостями особистості та специфікою концертно-камерної діяльності. Структура індивідуального стилю включає три компоненти: пізнавальну, творчу та технічну активність. Основні функції стилю виконавської діяльності співака: 1) створення власної оригінальної інтерпретації музичного твору, 2) підвищення рівня розвитку основних компонентів виконавського комплексу (пізнавальна, творча та технічна активність), 3) розвиток рефлексивних та комунікативних здібностей, 4) підняття рівня артистичності та впевненості під час публічного виступу. Головним критерієм сформованості індивідуального виконавського стилю є ступінь художньо-естетичної цінності інтерпретації, рівень розвитку творчої активності, технічної майстерності, рефлексивних і комунікативних здібностей, артистизму та

індивідуального стилю саморегуляції, що забезпечує успішність співака в концертно-камерній діяльності.

Ключові слова: індивідуальний стиль, концертно-камерна діяльність, саморегуляція, виконавська діяльність, співак.

Ekonomova Elina Konstantinovna, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of General and Specialized Piano of the Odesa National A. V. Nezhdanova Academy of Music

The essence of the concept of «individual stile» as a scientific problem in the context of the singers' concert-chamber activity

Research objective. The aim of the study is to examine the problem of forming an individual style of concert and chamber activity in singers, to analyze the issue of self-regulation in performance, and to define the essence of the concept “individual style of a singer’s concert and chamber activity” along with its functions. **The methodology** of research is based on a theoretical and methodological analysis, systemic-activity approach, principles of development, volitional regulation, hermeneutics, and an integrative-differentiated approach, which allows a comprehensive study of the structure and functions of the individual style. **The scientific novelty** lies in defining and substantiating the essence of the concept “individual style of a singer’s concert and chamber activity,” specifying the structure of the individual style and the functions of self-regulation in singers’ performance. **Conclusions.** The individual style of a singer’s concert and chamber activity is understood as a unique manifestation of creative individuality through a system of means and techniques for solving performance tasks and regulating physiological states, determined by the singer’s individual psychological characteristics and the specifics of concert and chamber activity. The structure of the individual style includes three components: cognitive, creative, and technical activity. The main functions of a singer’s performance style are: 1) creating an original interpretation of a musical work, 2) developing the main components of the performance complex (cognitive, creative, and technical activity), 3) developing reflexive and communicative abilities, and 4) enhancing artistry and confidence during public performances. The main criterion for the formation of an individual performance style is the degree of artistic and aesthetic value of the created interpretation, the level of development of creative activity, technical mastery, reflexive and communicative abilities, artistry, and individual self-regulation style, which ensures the singer’s success in concert and chamber performance.

Key words: individual style, concert and chamber activity, self-regulation, performance activity, singer.

Актуальність теми дослідження. За умов ускладнення та постійних змінв системі глобального соціуму висуваються підвищені вимоги до підготовки фахівця. Серед іншого – до проблеми формування його особистості, реалізації творчого потен-

ціалу, професіоналізму та індивідуального стилю професійної діяльності. Активність особистості проявляється у становленні людини як суб'єкта діяльності, коли у неї виникає власне відношення до діяльності, створюється свій «стиль» її здійснення. З предметів, засобів, умов особистість як суб'єкт діяльності формує її цілісний контур та в процесі цієї діяльності набуває професійних навичок і створює власні прийоми, способи індивідуального стилю виконання професійної діяльності, притаманні власне цій особистості, які є неповторними, унікальними, авторськими, і складають сутність індивідуального стилю будь якої діяльності. Це актуально також і для концертно-камерної діяльності співаків, успішності їх публічних концертних виступів. Слід зазначити, що процес розвитку індивідуального стилю професійної діяльності концертно-камерних співаків спеціально та цілеспрямовано не вивчався. Актуальність дослідження полягає в тому, щоб в результаті аналізу існуючих теорій та концепцій виділити найважливіші ідеї та положення, що допоможуть побудувати власну концепцію формування індивідуального стилю професійної діяльності концертно-камерних співаків.

Метою даної статті є вивчення проблеми формування у співаків індивідуального стилю концертно-камерної діяльності, проблеми саморегуляції співаків у виконавській діяльності, визначення сутності поняття «індивідуальний стиль концертно-камерної діяльності співака» та його функцій.

Наукова новизна полягає у визначенні й обґрунтуванні сутності поняття «індивідуальний стиль концертно-камерної діяльності співака», функцій індивідуального стилю та саморегуляції співаків у виконавській діяльності.

Виклад основного матеріалу. Індивідуальні особливості діяльності стали предметом вивчення і отримали назву індивідуального стилю діяльності.

Індивідуальний стиль діяльності визначається як: 1) зумовлена типологічними особливостями стійка система способів діяльності, яка складається у людини, що прагне до найкращого здійснення даної діяльності; 2) узагальнена характеристика індивідуально-психологічних особливостей людини, які формуються і проявляються в її діяльності [13, с. 47–48].

Розрізняються дві сторони феномена індивідуального стилю людини: стиль як індивідуально-своєрідна психологічна система окремої людини та стиль як сукупність відмінних ознак діяльності. Стілі другої групи є стилями професійної діяльності, які виникають у процесі становлення та розвитку професії, закріплюються в її результатах та системі використаних засобів діяльності.

Вивчення індивідуального стилю діяльності в психолого-педагогічній літературі відбувалося у декілька етапів. На першому етапі виявлення індивідуальних стилів проводилося у зв'язку з основними властивостями нервової системи. Далі здійснювалися дослідження різних стилів різноманітних видів професійної діяльності, де стильову специфіку діяльності пов'язували не з окремими якостями нервової системи, а з різними комплексами психофізичних властивостей, професійно важливими якостями темпераменту та характеру. Заключний етап характеризувався зменшенням прикладних досліджень індивідуального стилю діяльності та прагненням до диференціації цього поняття не лише в практичній діяльності, але й в різних видах активності людини.

Простежуються досить суттєві відміни між підходом українських учених до даної проблеми (перш за все, індивідуального стилю діяльності, індивідуального стилю активності) та зарубіжними (когнітивного стилю діяльності, стилю керівництва та лідерства). В західній психології вивчення стильових проявів були пов'язані з особистими чинниками в протіканні психічних процесів, що призводило до розуміння стилю як якості особистості. Українськими науковцями-психологами поняття стилю розроблялось в рамках дієвого підходу, при якому стиль розглядався як інтегральний феномен взаємодії вимог діяльності та індивідуальності людини. Таким чином, складались два підходи, два напрями аналізу індивідуальних відмін – від особистості та від діяльності.

У розвитку концепції індивідуального стилю діяльності можна умовно виокремити декілька етапів. Перший зазвичай називається «типологічним підходом». У дослідженнях, які проводяться під керівництвом В.С. Мерліна [6] та його послідовників основними цілями стали:

1) показати можливість успішної адаптації до вимог діяльності особистості з різними біологічно обумовленими особливостями психіки (типологічними якостями нервової системи);

2) довести можливість існування різних видів індивідуального стилю діяльності та в різних видах діяльності;

3) показати соціальну рівноцінність різних стилів діяльності та осіб з різними психологічними особливостями.

Другий етап дослідження проблеми індивідуального стилю – «емпіричний». В цілому цей період характеризується різноманітністю досліджень і наступними особливостями: успішним накладенням розробленої В.С. Мерліним концепції на типи, що емпірично склалися, класифікації видів діяльності та емпірично виділених якостей, тобто взаємозв'язок та взаємовплив індивідуального стилю діяльності та рівнів інтегральної індивідуальності [5].

Характерною рисою даного етапу досліджень індивідуального стилю діяльності можна також назвати «психоцентризм» – установку роз'яснювати стиль як систему засобів діяльності, детерміновану індивідуально-психологічними особливостями особистості.

Значний внесок у розвиток уявлень про індивідуальний стиль діяльності в цей період був зроблений В.Д. Небиліциним [7], Г.В. Суходольським [9] та ін.

На сучасному етапі дослідження з проблеми індивідуального стилю діяльності продовжують проводитися в різних областях та видах професійної діяльності і пов'язані понад усе з формуванням індивідуального стилю діяльності спеціаліста, менеджера-управлінця (в сфері управління) та досягненням ефективності та успішності професійної діяльності та управління (І.О. Зязюн [8], Ж.В. Ковалів [3] та ін.). Також цей етап характеризується спрямованістю до інтеграції накопичених фактів, перегляду класичних концепцій та їхньої трансформації під впливом передових наукових технологій та вимог сучасного суспільства.

Отже, тривалий час вивчення індивідуального стилю професійної діяльності було виключно предметом психології, що призвело до виникнення психологічного підходу до аналізу

закономірностей означеного феномену як властивості індивідуальності людини.

Слід зазначити, що різноманітність підходів до поняття індивідуальний стиль діяльності, з одного боку, виступає як бар'єр, що заважає цілісному та структурному опису стилю діяльності особистості, а з іншого, несе в собі позитивний заряд, що вказує на багатогранність даного явища і на те, що для його пояснення неможливо використовувати вузькі рамки якоїсь однієї сфери.

Таким чином, проаналізувавши різноманітні підходи вітчизняних досліджень до трактування поняття індивідуального стилю, було систематизовано їх за загальними концепціями.

В першому підході стиль розглядається як індивідуально-своєрідна система діяльності особистості, обумовлена особливостями її нервової системи та особистісними характеристиками (В.Д. Небиліцин, Г.В. Суходольський, Б.М. Теплов [10] та ін.).

Другий підхід розглядає стиль у рамках опису людської діяльності з точки зору характеристики способу її здійснення як сукупності компонентів діяльності. Класичним для даної концепції індивідуального стилю є підхід, розроблений В.С. Мерліним, який полягає у визначенні стилю не як окремих властивостей або особливостей активності індивідуальності, а як системи типологічно обумовлених засобів та прийомів діяльності. При цьому, успішність діяльності виступає ознакою сформованості стилю, а неуспішність – ознакою стихійно сформованого та типологічно неадекватного стилю.

Третій підхід до трактування стилю ґрунтується на переосмисленні класичних теорій щодо поняття індивідуального стилю з метою їх удосконалення, відповідності інноваційним технологіям, визначення структурного інструментарію стилю різних видів діяльності. В аспекті даного підходу індивідуальний стиль розглядається як інтегральне явище, яке є складним утворенням – сукупністю різних індивідуальних якостей та системи способів діяльності (Ж.В. Ковалів, С.В. Колосова [4], В.М. Теслюк [11] та ін.).

Отже, зазначені підходи тлумачення індивідуального стилю діяльності, на нашу думку, виявляють різноманітні сторони

цього поняття, тим самим підкреслюючи його багатокomпонентну природу.

Проблемам нашого дослідження більш відповідає третій підхід, де індивідуальний стиль діяльності розуміють як взаємозв'язок індивідуально-психологічних характеристик з особливостями певної професійної діяльності.

Таким чином, теоретичні та експериментальні дослідження індивідуальних стилів призвели до трансформації розуміння поняття індивідуального стилю від так званого «типологічного підходу», де стиль розглядається як типовий стиль окремого виду діяльності, до розуміння стилю як складного особистісного утворення, пов'язаного зі своєрідними особливостями індивідуальності особистості та з об'єктивними вимогами і можливостями певної діяльності. Тобто поняття «стиль» еволюціонувало від стилю-інструменту до стилю-варіанту і далі до стилю індивідуальності.

Психолого-педагогічне розуміння сутності стильового підходу у виконавській концертно-камерній діяльності співака стає більш глибоким за умови вивчення різнопланових характеристик стильового простору в музичній психології та музикознавстві.

У стильовому просторі індивідуальності проявляється інтегративна функція стилю. Стильовий підхід до вивчення виконавської діяльності дозволяє об'єднати різні науки та області наук, вивчаючи категорію стилю: психологію діяльності та особистості, психологію творчості, герменевтику, стилеведення та інтерпретологію в мистецтвознавстві, основи інноваційної діяльності суб'єктів освітянського процесу в педагогіці та педагогічній психології. Розшифровка даного стильового простору стає можливою за допомогою інтегративно-диференційованого підходу, який складає методологічну основу сучасної психолого-педагогічної освіти [14]. Принцип інтеграції проявляється у використанні синтезованого аналізу концептуальних положень філософської, психологічної, педагогічної наук для формування індивідуального стилю концертно-камерної діяльності співака. Принцип диференціації передбачає дослідження механізму вольової регуляції резервів людської психіки як домінуючого у побудові виконавської діяльності.

Принципи вивчення індивідуального стилю концертно-камерної діяльності співака побудовані у відповідності зі змістом та цілями даного дослідження, а також з урахуванням загальних в психології принципів вивчення індивідуального стилю діяльності. Основні з них такі:

- принципи системного підходу, цілісності психіки, детермінізму, єдності свідомості та діяльності;

- принцип розвитку, який реалізує основні положення вчення про розвиток професійних здібностей в процесі формування індивідуального стилю виконавської діяльності співака;

- принцип вольової регуляції діяльності, який припускає активізацію пізнавальної, емоційної та духовної сфер виконавця, забезпечує відображення особистістю зовнішніх умов та вимог діяльності в індивідуальній своєрідності її процесуальної та результативної сторін;

- дидактичний принцип, який розкриває особливості особистісно-діяльнісного підходу у сучасному психолого-педагогічному процесі, а також його специфіку в музичному навчанні;

- принципи герменевтики, згідно яких об'єктом інтерпретації музичного твору як діяльнісного процесу його освоєння є самий твір.

Для того, щоб сформулювати поняття індивідуального стилю концертно-камерної діяльності співака, пропонуємо розглядати виконавську діяльність співака як індивідуальну виконавську техніку (сукупність індивідуальних виконавських прийомів та навичок) у взаємозв'язку з його пізнавальною діяльністю та емоційно-вольовою активністю (саморегуляція психологічних станів під час публічного виступу), які, на нашу думку, підвищують якість інтерпретації музичного твору.

У зв'язку з цим визначенням структура індивідуального стилю виконавської діяльності співака, на наш погляд, включає три компоненти: пізнавальну, творчу та технічну активність.

Необхідно виокремити також основні функції індивідуального стилю концертно-камерної діяльності співака.

В якості однієї з основних функцій індивідуального стилю виконавської діяльності співака виступає розвиток його вміння

створювати власну оригінальну інтерпретацію музичного твору, яке, в свою чергу, передбачає:

а) розвиток у співака вміння бачити цілий музичний твір як взаємозв'язок культурних традицій і стильових особливостей твору;

б) активізацію пізнавальної, емоційно-вольової, образної сфер, яка сприяє вольовому включенню виконавця в процес інтерпретування твору та відкриває шлях до адекватного відтворення музичного матеріалу;

в) розвиток у співака вміння виражати індивідуальну виконавську волю в тембральному звуковому оформленні музичного матеріалу.

Не менш важливою функцією індивідуального виконавського стилю співака вважаємо підвищення рівня розвитку основних компонентів його виконавського комплексу: пізнавальної активності, творчої ініціативи та технічного вдосконалення.

У зв'язку з тим, що результатом тривалого процесу інтерпретування музичного твору є його публічний показ, уміння виконавця в ході сценічного виступу по-своєму яскраво, переконливо розкрити та донести до слухача зміст виконаного твору, принципове значення має оцінка створеної ним інтерпретації. Відповідно, наступною важливою функцією індивідуального стилю виконавської діяльності співака є підняття рівня артистичності, впевненості студента в ході публічного виступу.

Не менш актуальною функцією індивідуального стилю виконавської діяльності є розвиток рефлексивних та комунікативних здібностей співака (спілкування та взаємодія з партнерами по сцені, слухачами).

Отже, виходячи з вищесказаного, головним критерієм сформованості індивідуального виконавського стилю співака, на нашу думку, є ступінь художньо-естетичної цінності створеної ним інтерпретації музичного твору, рівень розвитку його творчої активності, виконавської техніки, рефлексивних та комунікативних здібностей, професійних якостей, індивідуального стилю саморегуляції.

Для визначення поняття «індивідуальний стиль концертно-камерної діяльності співака» вважаємо також доцільним і важливим розглянути проблему саморегуляції.

Виконання та реалізація певного типу діяльності забезпечується специфічним видом регуляції, залежним від даної особистості, індивідуальних регуляторних можливостей та здібностей, що є, по суті справи, компонентом самої діяльності. Розгляд та розуміння індивідуального стилю саморегуляції неминуче пов'язано з особливостями самого виду діяльності, його специфікою.

Розуміння індивідуальної специфіки у профілі саморегуляції та відповідності специфіки її регуляції в самій діяльності створює можливість для суб'єкта сформувати власний стиль саморегуляції.

Індивідуальний стиль саморегуляції науковці розглядають як стійку систему індивідуально-типових особливостей саморегуляції, детерміновану особистісними змінними та об'єктивними вимогами конкретної діяльності з метою досягнення успішності особистості в діяльності (Т.В. Кириченко [2], Т.Є. Тітова [12] та ін.).

В процесі оволодіння фахом концертно-камерного виконавця та в подальшому професійному вдосконаленні кожен співак накопичує специфічні знання, що визначають структуру його роботи. Таким чином він формує комплекс умінь, щоб реалізувати свої знання. Теоретичні та практичні знання разом з умінями та індивідуальними психічними якостями створюють власну своєрідну систему співака, що реалізується через індивідуальний стиль концертно-камерної діяльності.

Отже, поняття «індивідуальний стиль концертно-камерної діяльності співака» характеризується як внутрішніми, так і зовнішніми ознаками. В першому випадку мова йде про індивідуально-психологічні характеристики особистості співака, які складають його неповторність, своєрідність, унікальність, в другому – про систему індивідуальних способів та прийомів, які він реалізує в концертно-камерній діяльності.

В аспекті нашого дослідження, з оглядом на те, що індивідуальність є суб'єктом діяльності, джерелом активності, ми

акцентуємо увагу на діяльнісному підході у визначенні сутності поняття індивідуального стилю концертно-камерної діяльності співака, тому що мова йде не тільки про прояв індивідуальності, але й про формування індивідуального стилю концертно-камерної діяльності співака.

Таким чином, спираючись на дослідження проблеми індивідуального стилю діяльності, саморегуляції, індивідуального стилю саморегуляції стану, під поняттям «індивідуальний стиль концертно-камерної діяльності співака» ми розуміємо неповторний прояв його творчої індивідуальності у концертно-камерній діяльності через систему своєрідних засобів і прийомів рішення виконавських завдань і саморегуляції психофізіологічних станів співака, обумовлену індивідуально-психологічними якостями його особистості та специфікою концертно-камерної діяльності.

Висновки. Проаналізувавши проблему індивідуального стилю професійної діяльності співаків у концертно-камерній діяльності вважаємо можливим зробити наступні висновки:

– спираючись на загальні психолого-педагогічні принципи вивчення індивідуального стилю діяльності (принцип системного та особистісно-діяльнісного підходу, розвитку особистості, вольової регуляції діяльності, герменевтики), структуру індивідуального стилю виконавської діяльності співака (пізнавальну, творчу та технічну активність), його основні функції (створення власної оригінальної інтерпретації музичного твору, підвищення рівня розвитку основних компонентів виконавського комплексу, розвиток рефлексивних та комунікативних здібностей співака, підняття рівня артистичності, впевненості студента в ході публічного виступу), вивчення стилю саморегуляції психофізіологічних станів під поняттям «індивідуальний стиль концертно-камерної діяльності співака» ми розуміємо неповторний прояв його творчої індивідуальності у концертно-камерній діяльності через систему своєрідних засобів і прийомів рішення виконавських завдань і саморегуляції психофізіологічних станів співака, обумовлену індивідуально-психологічними якостями його особистості та специфікою концертно-камерної діяльності;

– головним критерієм сформованості індивідуального виконавського стилю співакає ступінь художньо-естетичної цінності створеної ним інтерпретації музичного твору, рівень розвитку його творчої активності, виконавської техніки, рефлексивних та комунікативних здібностей, артистизму, індивідуального стилю саморегуляції станів під час публічного виступу і підготовки до нього та інших професійних якостей, що призводить до досягнення успішності співака в концертно-камерній діяльності.

Перспективу подальших наукових досліджень щодо розглянутої проблеми ми бачимо у розробці критеріїв та рівнів сформованості індивідуального стилю концертно-камерної діяльності співаків у процесі їхньої професійної підготовки до цієї діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Задорожна І.П. Психолого-педагогічні передумови формування індивідуального стилю навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка* : наук. журнал. 2007. № 31. С. 42–46.
2. Кириченко Т. В. Психологічний зміст саморегуляції особистості. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. 2017. № 3 (1). С. 82–87.
3. Ковалів Ж. В. Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2005. 207 с.
4. Колосова С.В. Реалізація технології формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього вихователя в процесі фахової підготовки. *Молодий вчений*. 2016. № 10. С. 253–256.
5. Мерлин В.С. Очерк интегрального исследования индивидуальности. М: Педагогика, 1986. 254 с.
6. Мерлин В.С. Темперамент как фактор трудовой деятельности / Очерк теории темперамента. Пермь, 1973. С. 148–167.
7. Небылицин В.Д. Избранные психологические труды. М. : Педагогика, 1990. 405 с.
8. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Карамушка, І.Ф. Кривовнос та ін. Київ : Вища школа, 2004. 422 с.
9. Суходольский Г.В. Основы психологической теории деятельности. Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1988. 168 с.
10. Теплов Б.М. Проблема индивидуальных различий. М., 1961. 555 с.
11. Теслюк В.М. Індивідуальний стиль педагогічного спілкування викладача: теоретико-методичний аспект : монографія. Київ : Вид-во Ліра-К, 2016. 214 с.
12. Тітова Т.Є. Смилові аспекти саморегуляції особистості. *Психологія і особистість*. 2016. № 1. С. 217–225.

13. Глумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій / Я.В. Крупський, В.М. Михалевич. Вінниця : ВНТУ, 2010. 72 с.

14. Удосконалення педагогічної майстерності в умовах особистісно зорієнтованої науки : Модульний посібник / Автори-упорядники: П.І. Матвієнко, Н.І. Білик, О.О. Новак. Полтава : ПОІППО, 2006. 292 с.

REFERENCES

1. Zadorozhna I.P. Psychological and pedagogical prerequisites for the formation of an individual style of educational activity of students of higher educational institutions. Bulletin of the Ivan Franko State University of Zhytomyr: Scientific Journal. 2007. No. 31. P. 42–46.

2. Kyrychenko T. V. Psychological content of personality self-regulation. Scientific Bulletin of the Kherson State University. Series: Psychological Sciences. 2017. No. 3 (1). P. 82–87.

3. Kovaliv Zh. V. Formation of an individual style of professional activity of future teachers of the humanities : dissertation ... candidate of pedagogical sciences : 13.00.04. Odesa, 2005. 207 p.

4. Kolosova S.V. Implementation of the technology for the formation of an individual style of professional activity of a future teacher in the process of professional training. Young scientist. 2016. No. 10. P. 253–256.

5. Merlin V.S. An essay on the integral study of individuality. M. : Pedagogyka, 1986. 254 p.

6. Merlin V.S. Temperament as a factor of labor activity / Essay on the theory of temperament. Perm, 1973. P. 148–167.

7. Nebylytsyn V.D. Selected psychological works. M. : Pedagogyka, 1990. 405 p.

8. Pedagogical skill: textbook / I.A. Zyazyun, L.V. Karamushka, I.F. Kryvovnos and others. Kyiv : Higher School, 2004. 422 p.

9. Sukhodolsky G.V. Basics of the psychological theory of activity. L. : Leningrad Publishing House. University, 1988. 168 p.

10. Teplov B.M. The problem of individual differences. M., 1961. 555 p.

11. Teslyuk V.M. The individual style of pedagogical communication of the teacher: theoretical and methodological aspect : monograph. Kyiv : Publishing house Lira-K, 2016. 214 p.

12. Titova T.E. Semantic aspects of personality self-regulation. Psychology and personality. 2016. No. 1. P. 217–225.

13. Explanatory dictionary of information and pedagogical technologies / Ya.V. Krupsky, V.M. Mikhalevych. Vinnytsia : VNTU, 2010. 72 p.

14. Improving pedagogical skills in the conditions of personality-oriented science: Modular manual / Authors-compilers : P.I. Matvienko, N.I. Bilyk, O.O. Novak. Poltava : POIPPO, 2006. 292 p.

Дата першого надходження статті до видання: 29.10.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 03.12.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.12.2025